Viorel Nica

Carte străină

Picanteria şi infernalitatea adulterului

Combinând într-un mod inspirat elementele comice, burleşti, satirice, cu cele tragice, terifiante, sumbre, realizând o seamă de variaţiuni baroce pe aceeaşi temă a dragostei adulterine, aducătoare de bucurii şi mâhniri complementare, trecând cu multă uşurinţă dintr-un registru frivol într-unul grav, polifonizându-şi scriitura în fel şi chip, permiţându-le tuturor personajelor să evolueze într-un mod spectaculos, ba chiar să-şi schimbe identitatea câteodată, încordându-şi şi relaxându-şi viziunea cu o dezinvoltură greu de egalat, îmbiindu-l pe cititor să participe la o formidabilă bacanală românească, megaficţiunea, *Frumoasa domnului* (*Belle du seigneur*, 1968, tradusă admirabil în româneşte de Irina Mavrodin şi publicată de *Est – Samuel Tastet Editeur* în 2000) de Albert Cohen este o scriere literară de excepţie, magistral orchestrată (atât în planul tematic cât şi în cel stilistic), impresionantă prin complexitate, anvergură, perspectivare.

La un moment dat, aparent dezechilibratul, cinicul, sadicul Solal – înalt funcţionar la Societatea Naţiunilor din Geneva – îşi pune de

gând s-o seducă pe Ariane Deume care ar vrea mai degrabă să scrie un roman decât să se implice într-o palpitantă aventură erotică şi căreia îi repugnă să fie tratată fără menajamente, cu brutalitate. Contrariată de imixtiunea lui violentă, femeia – în aparenţă cuminte - intenţionează să-şi înştiinţeze bărbatul vizavi de cele întâmplate. Numai că Adrien Deume cel dornic de promovare rapidă în cadrul aceleiaşi Societăţi a Naţiunilor (pe care autorul o satirizează pătimaş) unde lucrează în subordinea virtualului seducător Solal nu vrea s-o asculte câtuşi de puţin, îi blochează intenţia mărturisitoare, se arată refractar dorinţei de a o apăra, lăsându-se pur şi simplu vrăjit de posibilitatea parvenirii prin celălalt. Odată ce-i promovat de vicleanul Solal (care nu renunţă la obstinantul lui proiect seducător), funcţionarul Deume urcă pe culmile fericirii birocratice, e gata să creadă că de acum ,,poate să-şi permită totul", se scaldă zile la rând ,,în voluptatea de a fi cineva", îşi invită la masă şeful adorat (ce abia aşteaptă să-i răpească nevasta frumoasă) care nu catadicseşte să-i onoreze invitaţia, dar care îl invită, la rândul său, la el, la hotel, la un dineu, cu puţin mai înainte de a-l trimite într-o banală misiune de documentare. Nevoind să dea ochii cu celălalt, prudenta Ariane refuză invitaţia spre dezamăgirea soţului intrigat, pe deplin convins că-i este periclitată cariera diplomatică, la care ţine mai mult ca la soţia-i neînţelegătoare. Rămasă singură acasă, tânăra doamnă Deume se gândeşte la iubita ei Varvara, o prietenă care o făcuse să se simtă încântător până să se mărite mai degrabă din interes decât din dragoste, se lasă în voia reveriei lesbiene, îşi satisface puternica nevoie de a se iubi pe sine într-o atmosferă domestică fastuoasă.

Subit, ea se hotărăşte să-şi revadă soţul mai înainte de mult râvnita-i plecare în străinătate. În locul lui îl întâlneşte însă pe Solal ce îşi reia tentativa de seducţie într-o manieră mai mult decât discursivă, aducând a fanfaronadă. Nemaiputându-i rezista de fel, Ariane devine amanta sa. Cum nu are nevoie de cristalizare (în cunoscutul sens stendhalian), iubirea lor se desfăşoară mai întâi precipitat, extatic, idilic, îndemnându-i la a sfida orice limită, orice convenţie, orice tabu, la ,,a se povesti unul celuilalt", la a-şi desfăta (până la saturaţie) toate simţurile, la a juisa orgiastic, la a se comporta ca ,,doi actori ce vor să-şi placă unul altuia, jucându-şi rolul şi exagerând nu doar odată, permiţându-le să se complacă în ,,amoralitate", nelipsindu-i de posibilitatea de a se iubi chiar pe ei înşişi în anumite momente de autocontemplare paroxistică. Mai apoi ea dă semne de slăbire treptată, de manifestare centrifugal-discordantă, de degenerare greţoasă, lăsându-se puţin câte puţin contaminată de gelozia furibundă, degradându-se iremediabil, amestecându-se cu indignarea fadă, cu descumpănirea acidă, cu ciuda deplorabilă, compromiţându-se de la o zi la alta, ignorându-şi orice atribuţie nobilă, înălţătoare.

După întoarcerea soţului acasă, Ariane întâmpină dificultăţi în a se întâlni cu amantul ei (cu care se împăcase între timp). Cum nu-i dispusă să renunţe la el, face tot ce-i stă în putinţă spre a fi prezentă la întâlnirea fixată de celălalt. Descoperindu-se încornorat, Adrien se simte nenorocit, trădat, devine nemaipomenit de gelos, îşi pierde credinţa în Dumnezeu (cu care cochetase până atunci), cade pradă unor frământări mistuitoare, experienţiază nefericirea flagrantă, nu rezistă tentaţiei de a se sinucide, soldate, din fericire, cu un eşec. În timp ce el se pregăteşte să-şi ia zilele, şeful său Solal e dat afară din înalta-i slujbă diplomatică pe motiv că-i evreu şi ia apărarea evreilor persecutaţi pretutindeni în Europa interbelică. Chiar dacă ajunge un paria, el unul nu vrea să piardă iubirea Arianei de care se agaţă ca de o speranţă de mântuire. De aceea nu-i suflă o vorbă amantei sale înfocate despre precara-i situaţie, despre faptul că din punct de vedere profesional şi social nu mai reprezintă nimic. Oricât de greu i-ar fi să mai iasă într-o lume care îl umileşte, îşi dă silinţa ,,să fie un erou al pasiunii". În sinea lui nu conteneşte totuşi să acuze şi să se acuze, considerându-se ,,o otreapă a societăţii, dar de lux", neputându-şi birui sâcâitorul sentiment al decăderii, aflându-se într-o stare de spirit mai mult decât iritabilă. Nevoiţi să se refugieze în afara Elveţiei, cei doi amanţi au aspiraţii, trăiri, atitudini diferite. În timp ce ea e ,,însetată de viaţa socială", dornică să vadă şi să fie văzută de alte persoane de vază, el doreşte să rămână într-un cât se poate de protector spaţiu intim, privat, unde descoperă că nu se poate baza pe femeia iubită, că a cucerit-o ,,într-un mod ruşinos", făcând paradă de forţă şi de virilitate, că nu mai era nimic altceva decât un amant neînţeles, lipsit de perspectiva absolutei iubiri salvatoare.

Închiriind (în 1937) o casă la Agay (lângă Cannes), fugarii dezbinaţi se amăgesc cu ideea că, schimbând decorul, ar putea începe o viaţă nouă, armonioasă. Dincolo de amăgirea cu pricina, coabitarea lor se dovedeşte a fi ,,falsă şi ridicolă", inconsistentă, erodată de o caraghioasă preţiozitate. Într-o zi nefastă el cade pradă îndoielii aprige, ,,găsind că marea pasiune nu era la urma urmei un lucru atât de extraordinar", ci doar o farsă absurdă, de-a dreptul deprimant-asfixiantă. Aflat la Paris pentru câteva zile, întâlneşte peste tot inconfortabile, vexante indicii de ostilitate faţă de evreii acuzaţi, pe nedrept, de câte şi mai câte. Cu siguranţă că nu poate fi în apele sale ,,de vreme ce se află într-o lume duşmănoasă", inaderentă, elevată, lipsită de omenie, de discernământ.

După ce se întoarce la Agay, hărţuitul, declasatul Solal meditează, copleşit de disperare şi amărăciune, asupra urgiilor abătute de-a lungul timpului asupra neamului său evreiesc, asupra cultului forţei profesat de nemţii iresponsabili şi dezumanizaţi şi, mai ales, asupra crescândei incompatibilităţi dintre el şi amanta lui. Dându-şi silinţa să-l sustragă marasmului primejdios în care se complace de la o vreme, Ariane cată să se apropie de el, să se facă simţită ca parteneră cu virtuţi consolatoare. Din vorbă în vorbă îi mărturiseşte o seamă de lucruri ţinute ascunse până atunci. În dârdora mărturisirilor face gafa de a-i spune că mai avusese cândva un amant mai vârstnic, de o delicateţe fără cusur. Mărturisire ce îl intrigă pe irascibilul Solal, determinându-l s-o taxeze ,,drept târfă". După o relativă împăcare, situaţia erotică se tensionează iarăşi. Dorind s-o scoată cumva la capăt, nefericiţii amanţi cad de acord să se sinucidă prin otrăvire. Operaţie în realizarea căreia se angajează cu o voinţă de a sfârşi exemplară.

***Frumoasa domnului...* de Albert Cohen este o scriere literară de excepţie, magistral orchestrată (atât în planul tematic cât şi în cel stilistic), impresionantă prin complexitate, anvergură, perspectivare.**

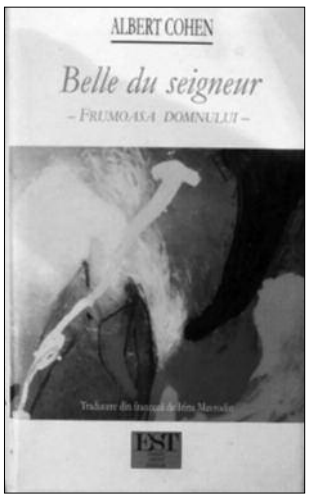

Carte nouă

Zenovie Cârlugea – *Panopticum – studii şi eseuri de critică şi istorie literară* (Editura *Fundaţiei CONSTANTIN BRÂNCUŞI*, Târgu-Jiu, 2013). Studiile şi eseurile profesorului Z. Cârlugea au fost scrise în timp, din anii '80 până acum, completate cu informaţie adusă la zi, inclusiv cele care au constituit în timp materie primă pentru studii monografice apărute în timp. După cum precizează autorul într-un *Cuvânt înainte*, masivul volum cuprinde texte ce privesc „aspecte ale *clasicităţii* noastre din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, G. Coşbuc), dar şi realizări în substanţă ale scriitorilor din *perioada modernă* (Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, George Bacovia, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade ş>a.), la care s-au adăugat contribuţii ale unor scriitori din *generaţii şi promoţii postbelice* (de la Nicolae Labiş, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gheorghe Grigurcu la Ioan Flora, Daniel Turcea, Nicolae Tzone ş.a.)..." Pe lângă fireştile abordări critice noi, Z. Cârlugea aduce – în spiritul acribiei unui istoric literar care se respectă - şi noi informaţii despre viaţa şi operele celor de mai sus şi despre ale altor autori care formează o coloană vertebrală a literaturii române contemporane. Volumul este cu atât mai valoros, cu cât în ultima vreme istoricii literară propriu-zişi tot dispar şi în locul acestora nu prea mai apar alţii. Zenovie Cârlugea este un autentic istoric literar, minuţios, aplicat şi harnic deopotrivă. **(DAD)**

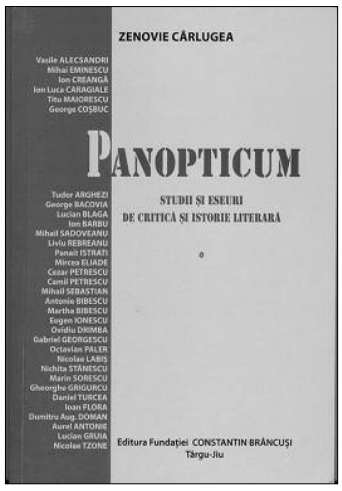

Ioan Lascu

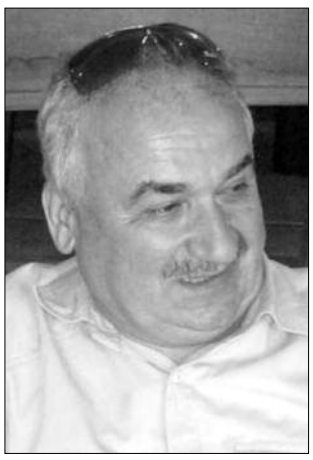

Altfel despre generaţia ´80

DESPRE NATURA ALTEI POEZII

Poemele *lunetistul* şi *caracal sighişoara mea* nu pot lipsi din nici o antologie fiindcă ele – şi acum apelez la un banal, sâcâitor clişeu – se lipesc de poezia lui Marian Drăghici ca marca de scrisoare. Se apropie între ele, situându-se, cumva pe deasupra în raport unul cu altul, ca poeme existenţiale şi biografice.

O idealitate vesperală mi se pare a-mi comunica poezia lui Marian Drăghici, cel puţin după lectura recentei lui cărţi, *lumină, încet* (Editura Tracus Arte, 2013). Voi încerca să mă explic, să-mi explic această emoţie subtilă dar cumva complicată, incertă. Şi câte incertitudini nu-ţi poate trezi lectura unei cărţi de versuri, nu-i aşa?! Poezia lui Marian Drăghici este, la prima impresie, o poezie inspirată, în sensul unei smerenii a înţelegerii mai adânci a lumii, a tăcerii şi a amintirii, a durerii tainice şi a fatalităţii acestei lumi ce trece, care, mai înainte de orice, este trecătoare prin gând şi suflet, prin viaţă, prin noi înşine, pe dinaintea morţii. Nu cred că aş putea acum să scriu despre Marian Drăghici decât ca despre un poet gingaş ascuns şi sinuos, pălmuind însă tare banalităţile, clişeele, şi apoi sublimând în aerul unei idealităţi de neatins, de nespus, de negăsit. Poezia lui este cu duceri şi cu reîntoarceri. La ce se (re)întoarce poetul Marian Drăghici? Se întoarce mai ales la *păhăruţ* şi la *motanul faustic* (ori *motanul negru garabet*), la *moarte* şi la *ea*. Ele sunt nişte laitmotive dragi lui. Privitul lumii se face cumva din profil, dintr-un unghi numai al lui, şi mai rar din faţă. Privit pieziş, *paharul cu o singură rază* al primei tinereţi a ajuns, de la vârsta maturităţii încoace, păhăruţ. Visul stă lângă coşmar şi lângă frica de moarte. Din poezia maturităţii, *harrum* şi *lunetistul viu* revin sub acoperişul poemului de acum. Apoi şi *caracal sighişoara mea*, fiindcă, fără înşelăciune, cartea de faţă este (şi) o antologie. De fapt, aşa cum se poate afla de la sfârşitul volumului, în „Colecţia *Antologia Tracus Arte* [...] au apărut antologii ale poeţilor Ioan Es. Pop, Nichita Stănescu, Nichita Danilov, Virgil Mazilescu, Augustin Frăţilă" şi „Vor apărea, în curând, antologii ale poeţilor Alexandru Muşina şi Ion Mureşan". Probabil că au şi apărut...

O rugăciune a inimii răzbate dincolo de gustul, îndelung cultivat, rafinat, pentru paradoxuri. Paradoxurile sunt scăpărările cele mai frapante ale poeziei lui Marian Drăghici. Dacă aş vorbi despre „discurs", despre cum curge versul, despre cum face el poezie, aş observa cum apucă frazele de unde nici nu te aştepţi, cum le lasă să curgă, complicat, dar vast, cum mimează exotismul care este o formă de libertate (şi nu neaparat de eliberare) a poemului. Poezia pătrunde în destinul poetului ca „o bufniţă de zece tone", odată cu tăcerile şi cu căutările armoniilor *înlăuntrului* doritor de armonie cu *înafara* lumii, cu unicitatea organică a înrudirii şi a apropierii omului de alt om: „n-am întâlnit armonia nici eu./ am întâlnit – ca să vezi! –/ seara la masă între ai mei/ arborele fix al muţeniei./ şi vertebrele clevetind – şi ai mei – / acel ram înflorind în şira spinării mele,/ acel ram de vârf,/ acel ram.// şi pe ram/ o bufniţă de zece tone (îmi apăru clar destinul)". (*o bufniţă de zece tone*). În treacăt nu se poate totuşi... trece peste ironia – destul de tare – aruncată către o „bufniţă tînără pe patul morţii" şi, indirect, poetului optzecist care parodiase... aparent nereligios imaginea acelei imaculate „fete tinere pe patul morţii" a geniului intangibil al poeziei de până azi. Însă arta poetică a lui Marian Drăghici nu îşi află punctul forte de sprijin în parodie, nici chiar în ironie. Mai degrabă o *amărăciune a sarcasmelor* bine voalate se ghiceşte în versurile lui, iar viaţa trecută şi amintirea, smerenia în faţa puterilor ineluctabile care determină trecerea, teama de greşeală şi de malefic, obsesia păcatului şi a viciului, tristeţile realităţii dure, nemiloase, şi visul, iubirea furată de timpul necruţător, cultivarea paradoxului, sunt atitudini, obsesii şi teme care îi însemnează poezia. De poezie se întrepătrunde viaţa personală şi amintirea, destule poeme notând trimiteri biografice calendaristice sau evenimenţiale, cele secunde fiind însă discret inserate. Astfel, poemul intitulat *despre arta poetică, 1983*, ni se pare că ar cuprinde câte ceva din (aproape) toate: „lumină, cât ai aprinde/ un pai pe ape.// anume, să se vadă păşind/ bâtlanul purpuriu/ în raza demenţei.// când am spus vorba asta/ spărgeam nuca în dinţi./ şi ea zâmbind la fereastră/ în absenţa mâinilor/ după ce i-au smuls/ inima verde,/ părul.// astfel, copăcel-copăcel// am iubit-o ca barbarul care-şi strigă harul în zori// când minuscula sa lume interioară// explodează în mii de sori.// şi ea zâmbind din fereastră/ după ce i-au smuls/ mâinile,/ inima,/ părul."

Nici măcar poezia nu are o îndelungă supravieţuire – poetul, cuprins de un pesimism dureros, se contopeşte cu ea, cea care se resoarbe în istorie, în timpul nesfârşit, într-o neagră materie a înhumării, totuşi fertilă, căci toate se supun curgerii, absorbţiei şi dispariţiei. Un *hélas* villonian este poemul *descriere după altă natură*: „arta descrierii după altă natură/ începe-sfârşeşte/ cu o mână de oase pe pajiştea de lângă cer.// (şi eu ca orbul sigur că da,/ din negru pământ/ petală/ cu/ petală/ am cules roza mentală.// chiar/ eu/ sunt/ acel/ negru/ pământ." O filozofie demnă (şi inspirată din depărtări culturale!) de *Ecleziast* este filtrată prin subteranele poemelor lui Marian Drăghici! Sunt locuri unde el devine un poet crâncen al deşertăciunii! Probabil că de aceea „Ghidul supravieţuirii poetului" este „lumină, încet"... Ce-i mai rămâne lui oare din *roza mentală* decât petalele pe care scrie că „Duh şi adevăr este Dunnezeu", lumină şi iubire este el?! Totuşi poezia este forma de rezistenţă în faţa ştergerii şi a anonimatului, a aneantizării, tocmai fiindcă „«– Dumnezeu ne aruncă în lume/ ca unicate./ facem tot posibilul să uităm/ că Dumnezeu ne aruncă în lume/ ca unicate./ practica poeziei reprezintă modul meu de a fi,/ a rămâne,/ a rezista sub soare/ ca ins unic.»" O profesiune de credinţă şi un *modus vivendi*, o formă de apărare a singularităţii dar şi o cale spre mântuire, iată ce este poezia pentru Marian Drăghici. (*fostei mele vieţi, prin bunăvoinţă*).

O intonaţie de despărţire de un trecut incert, nelimpede, adesea aglutinant, se aude din destule poeme, între care *fostei mele vieţi, prin bunăvoinţă*, stă, cred, în capul rândului. Imaginea ispitei din locul pierzaniei: „negresa cu zulufi jucăuşi" care „goală în bar la zuluşi[...]/ face în lumina lunii duş" şi apoi citeşte un „sexy-text/ imprimat pe fundul păhăruţului meu" este bivalentă. Înainte de a deveni grav, profund, tonul poemului este unul ludic frivol îmbibat în drojdiile unei foste vieţi fumegoase, înecăcioase, amare, de atâtea ori sorbite de pe fundul „păhăruţului". „Negresa cu zulufi jucăuşi" îmi pare a invoca/ evoca şi fantasma unui trecut mai îndepărtat, de nesiguranţă şi de spaime: „«am scris şi m-am format ca poet/ într-o vreme când deasupra/ capului nostru plana/ zi şi noapte o sperieteoare hidoasă»/ negresa, în lumina lunii/ trăgând din ţigară." (*loc. cit.*).

Poemul *harrum* trimite (şi) la altă antologie – *Harrum, cartea ratării* – apărută la Editura Vinea în 2001. Prima vocabulă din titlu ne duce inevitabil gândul către eminescianul „horum-harum" din *Scrisoarea II*: „Ale clipelor cadavre din volume stând s-adune/ Şi-n a lucrurilor peteci căutând înţelepciune?/ Cu murmurele lor blânde un izvor de *horum-harum*/ Câştigând cu clipoceală *nervum rerum gerendarum*...". La Marian Drăghici *Harrum* este un „nume" dintr-un text visat, care treptat impune auzului/ rozei mentale „vuietul insesizabil" al anilor trecuţi, pierduţi în risipa de sine, într-o existenţă aparent inutilă. Imaginea obsesivă din poem este „o armonică roşie" din care se intonează cântecul despărţirii, al îndepărtării de „nişte ani – Dumnezeu cu mila! – zise mica ta înţelepciune". În *salonul refuzatului*, *harrum harrum* este, prin „obiectivare" unul care „tocmai trece pe drum", pe lângă trecut şi pe lângă casa destinului poetului: „harrum harrum tocmai trece pe drum/ trăgând din ţigară ultimul fum: «măi, unde şi-a pus şi poetul ăsta casa!»// intră în casă tuşind, înjurând fructele mării/ scaieţi pe pereţi,/ scuipă în jos în aşa hal de casă.// aprinde lampa priveşte pe geam şi tace." (*salonul refuzatului*). Oricum *harrum*, un cuvânt straniu şi cu o sonoritate grandilocventă, ceremonială, fatidică, atrage atenţia asupra ratării ce poate paşte viaţa, poezia, dragostea, prietenia. Spiritul batjocoritor, chiar dispreţuitor şi de luare în derâdere, scoate capul şi aici, ca o expresie a distanţării şi a unei reminiscente stări de lehamite, pentru că *harrum* „intră în casă tuşind, înjurând fructele mării", „scuipă pe jos" văzând/ zicând „scaieţi pe pereţi". Solitar, excentric, orgolios, sau nu ştiu cum a mai fost considerat, Marian Drăghici a aflat în poezie o cale numai a lui.

Poemele *lunetistul* şi *caracal sighişoara mea* nu pot lipsi din nici o antologie fiindcă ele – şi acum apelez la un banal, sâcâitor clişeu – se lipesc de poezia lui Marian Drăghici ca marca de scrisoare. Se apropie între ele, situându-se, cumva pe deasupra în raport unul cu altul, ca poeme existenţiale şi biografice. De fapt – şi mă gândeam s-o spun mai demult – *poezia lui* mi se înfăţişează drept una *profund existenţială şi discret biografică*. În acest fel ea îşi apropriază două atribute esenţiale ale poeziei moderniste şi moderne în genere. De aceea, sunt tentat să afirm că Marian Drăghici scrie o poezie mai profundă, mai sensibilă, de multe ori zguduitoare, decât este poezia postmodernistă, în care alţi crtitici ar fi tentaţi să-l încadreze. Marian Drăghici nu deconstruieşte textul ci-l îmbogăţeşte şi-l adânceşte tocmai prin contribuţia, prin „lucrarea" dimensiunii existenţiale, una extrem de pregnantă, de puternică. Citez, ca o depoziţie în sprijinul mărturiei mele, un emoţionant pasaj (e puţin spus!) din *lunetistul*: „cum să nu încapă în poemul acesta/ bătrâneţea, resemnarea şi moartea/ (cred Doamne, ajută necredinţei mele),/ când o soţie tânără pe patul morţii/ aproape zece ani aşteptând/ uneori resemnată, alteori rugându-se cu lacrimi/ la Dumnezeul ei unic/ pentru un semn de vindecare, / îmbătrâni fără să primească nimic/ în aceşti zece ani nesfârşiţi/ decât paharul zilnic cu lapte, hrana fără foc,/ certitudinea unui destin tot mai cutremurător/ şi neputinţa bărbatului de-a etanşa definitiv/ spectrul morţii într-un poem magic."

Prin distanţare autoironică, prin spirit parodic şi ludic, *caracal sighişoara mea* este, de departe, un text hoffmannian, unde bântuie la început „motanul negru garabet", altă marotă din poezia lui Marian Drăghici, care, prin personaje aidoma motanului, îşi asigură un pitoresc al ei, cu un aer contradictoriu, glumeţ şu fantast(ic) în acelaşi timp: „spun că motanul negru garabet – deh, ochi mare verde, ascendenţă armenească –/ merge pe ape după inspiraţie.// motanul negru garabet brusc citeşte biblia/ cu unicul său ochi mare verde,/ dă colţul străzii, hoinăreşte/ pe acoperişul de tablă fierbinte/ în căutarea insiprăţiei." În partea a doua, alte personaje – „bătrânul meu câine credincios carl gustav" (un *alter ego*!) şi „lunetistul mort de beat" deschid o perspectivă spre pastişă şi spre anamneza unor clişee culturale.

Pornind de la „caracal sighişoara mea" (dar nu neapărat!) se poate constata existenţa unei toponimii poetice *sui genris*: „biblia belgrad", „ierusalim", „lima", „moara lui take", „combinatul de porci din caracal sighişoara mea", „o străduţă din sarajevo", „o fântână din balcani", „cocoşul de tablă de pe casă", scăldătoarea Vitezda, Vaticanul, „câmpul morilor 1", „scuipaţii de la bucur obor", casa Monteoru, „barul plasticienilor", „din honolulu în carpaţi", „pe olteţ în grădina maicii", „din bucureşti la vlăduleni via caracal" (e chiar ultimul vers din carte!). Se resimte în această toponimie aceeaşi creativitate parodică ce trans-figurează (şi ea!) multe (co)notaţii biografice şi culturale.

Modernă, modernistă şi nu arareori postmodernistă, poezia lui Marian Drăghici se plămădeşte din altă materie decât poezia multor poeţi încadraţi de rutină în mişcarea optzecistă. Fără o apartenenţă consecventă la vreo grupare, în afară, poate, de grupul optzecist de la revista şi cenaclul *Ramuri*, Marian Drăghici se detaşează prin religiozitate, printr-o profunzime a smereniei secondată de umbra păcatului şi a viciului, dar şi printr-o extraordinară vibraţie existenţială care-i aşează în vârf o aură tragică.

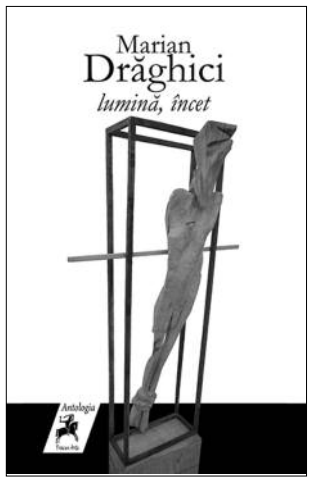

Dumitru Augustin Doman

Despre viaţă şi moarte de la marea cea mare şi neagră

Ajung la ţărmul mării amintindu-mi versurile metafizice, dar şi suprarealiste ale lui Gheorghe Grigurcu: „Acolo-n afund/marea/cu vârf şi-ndesat//marea vrând ea însăşi să fie/propriul ei cer//pe care peştii multicolori palpită cum fluturi//iar sirenele zboară/aidoma unor păsări/ce se-ntorc la cuib”. * În căutarea vilei unde vom fi cazaţi, constat că Eforie Sud este împărţită precum puşca lui Nichita Stănescu: Nordul Eforiei Sud, cu câteva vile aşezate direct pe plajă, Eforie Sud, zona centrală şi sudul Eforiei Sud. Aici e şi vila noastră. Cum nu puteam vira la stânga din Şoseaua Naţională, ori noi am ratat (?!), mergem până la sensul giratoriu de la Tuzla. Dar găsim apoi repede vila, pe Strada Transilvaniei, colţ cu Strada Câmpului. De pe terasa camerei avem vedere la un câmp cu porumb. * Desigur că şi plaja e la extremitatea sudică: mai sălbatică, fără geamanduri şi fără salvamar, mai puţin aglomerată, fără vânzători ambulanţi de nămol, covrigi, fuste furate şi suveniruri kitsch din cochilii de melci de mare... Doar într-un colţ al plajei, un ins grăsuliu are o gheretă cu schelet de lemn şi aranjată de jur împrejur cu trestie, gheretă din care vinde porumb fiert, bere, suc şi biscuiţi...* Mo Yan dă frâu liber imaginaţiei în descrierea celor mai dure scene posibile cu atrocităţi în *Sorgul roşu*. Nimic nu e prea mult când vine vorba de a descrie toate modalităţile de a muri, de a omorî personaje pe bandă rulantă...* O zi fără internet. (*Luni, 21 iulie 2014*).

Nu văzusem la vila noastră celebrul arbore de mătase, prezent în toate curţile şi la toate colţurile de stradă. Eram nedumerit şi alarmat. M-am liniştit în dimineaţa asta. E şi la noi, dar e în spatele vilei, într-un colţ, deloc exhibat. * Dimineaţa, la Techirghiol. Sute de oameni îmbrăcaţi în strat gros de nămol se plimbă pe malul ghiolului. Eu mă ung doar la spate, unde mă chinuie de 30 de ani sciatica. * Poemele dramatice ale lui Ioan Moldovan din *Timpuri crimordiale*, poeme subtil-dramatice scrise în termeni molcomi, ca-ntr-o doară: „Voi fugi dincolo?/Voi merge bătrâneşte în somn?/Caraghiosul de mine, caraghiosul/Căruia i se mai spune domn -/Învăluit în fum, învelit în grăsimea/Acestui amurg/Dispar din toate oglinzile/Din care doar apele curg”. * După somnul de la amiază, după plaja de după somn, pornim în recunoaştere, în căutarea unui loc de ghiol fără plată. Ne rătăcim, ne regăsim, stăm la o bere pe terasa Claudia...* A doua zi fără internet. (*Marţi*).

La ghiol, pe o plajă fără plată, gratuită dar mizerabilă, cu buruienile cât casa, pe marginea căii ferate... * Butonând telecomanda, exact la ginul tonic de la prânz, nimeresc pe Antena 3 unde apare nesmintit Dan Voiculescu care spune senin că el n-are nici un fel de avere!! Hm! Sunt fericit, sau măcar consolat, că un alt român e alături de mine: sărac, fără avere...* După-amiază, fiind înnorat, nu mergem la plajă. Facem un tur al staţiunii. Multe vile noi, cu tineri arbori de mătase în faţa lor, mulţi smochini, dar şi hoteluri abandonate. Cosmos, poate cel mai mare hotel din staţiune, este ruinat, scos la vânzare. Îl păzesc doi guarzi vorbind la telefon. Betonul curţii este invadat de iederă. E full însă campingul Cosmos. * Obraznicii pescăruşi planează deasupra Cazinoului: „Cra-cra-cra! şi Cra-cra-cra!” * Lordul: „Doctore, cum a trecut Lady în lumea celor drepţi?” Medicul: „Rece!” * Trei zile fără internet. Şi e bine. (*Miercuri, 23 iulie 2014*).

Trezirea dată de un cocoş din vecini, de pescăruşii obraznici, de un caniş din camera vecină şi de păsările mii. * În dimineaţă înnorată, plimbare la Mangalia. La sensul giratoriu de acolo, la o masă de plastic verde, mâncăm sandvişurile aduse de acasă cu iaurt de la „turcii” de acolo. La întoarcere, ne oprim la Venus, unde soarele a apărut anemic printre nori. Acolo şi prânzim: varză cu coastă de porc la tavă stinsă cu bere. * Ioan Moldovan, un neoexpresionist rafinat: „Moartea are ochii murdari, plini de pete mov, dar/Asta nu-i scade din măreţie. În schimb, eu/O slujesc: am grijă de scrum, îl iau în/Podul palmei. Uite şi alte femei! Ninge, ne ţinem strânşi, fierbinţi./Cade cineva? Morţii noştri cântă. În schimb, eu port cenuşa/De ici-colo”. * Patru zile fără internet. (*Joi, 24 iulie 2014*).

Pe plaja sălbatică de la Tuzla, înconjuraţi de 20-30 de pescăruşi şi însoţiţi permanent de o lebădă mare şi albă plutind la zece metri de unde ne îmbăiem noi în malurile spumoase. * Toate personajele din *Sorgul roşu* par a fi amorale, chiar imorale, inclusiv naratorul care povesteşte nu doar neutru, dar şi cu vădită plăcere, atrocităţi peste atrocităţi. În acest caz, te întrebi cum a primit Mo Yan Nobelul, un premiu unde umanismul e criteriu drastic. Descoperi totuşi că personajele nu sunt imorale şi că un nivel superior de lectură constă tocmai în descoperirea umanismului protagoniştilor. * Străzi din Eforie Sud: Transilvania, Muntenia, Ion Vodă cel Cumplit, Ştefan cel Mare (nu şi Sfânt; n.m.), Dr. Cantacuzino, Bulevardul Nicolae Titulescu, cu un scuar plin de arbori de mătase înfloriţi, lung de câteva sute de metri şi care se termină brusc într-un câmp de ciulini. * În amurg, pe Strada Amurg, în faţa hotelului Amurg, trei pescăruşi murdari scotocesc cu ciocurile în ghena de gunoi a campingului Cosmos. Unul scoate ca pe un trofeu un schelet de peşte. * Cinci zile fără internet. Iată că se poate. (*Vineri, 25 iulie*).

Dimineaţa, patru ore la Techirghiol, unde Nea Gică fotograful cu o portavoce face şi pe filosoful staţiunii: „Vă salută Nea Gică fotograful, de pe malul lacului care face minuni cu cele patru elemente ale lui: apa, nămolul, aerul şi soarele”. Adevărul este că acestea sunt din plin aici. * Deşi trăiesc total diferit, oamenii în fond mor la fel...* E-hei, observ o nostalgie după rezistenţa prin cultură de vreo zece-cincisprezece ani; nu e luată deloc în seamă rezistenţa prin incultură care ţine de două mii de ani! * Şase zile fără internet. (*Sâmbătă, 26 iulie 2014*).

Viaţă de alge. Val după val trimit pe plaja de la Tuzla un zdrenţuit covor verde, prevăzut în ţesătură cu scoici, melci de mare, pietre şi pietricele mii. Marea cea mare vălureşte covorul verde pe plajă, îl aşează cu meticulozitate, apoi – cu un alt val uriaş – îl risipeşte ca pe nimic peste trupurile celor doi nudişti care tocmai fac dragoste în apa mării. * Pielea mea palimpsest * „Înşelător”, Ioan Moldovan consemnând molcom, în spiritul „mainimic”-ului, cotidianul, cu fundalul tensionat: „Azi am vorbit iarăşi despre daruri/Astă-seară am vorbit cu mama: moartea e un mic detaliu, trece/Şi acest Crăciun. Mai nimeni nu mă caută/Pe mai nimeni nu caut/Constat doar cum se strică în jur lucrurile la rece/Întârzii cât pot în somn, sunt precaut/Mă închipui numai în împrejurări, nu mai am împrejurimi”. * O săptămână fără internet. (*Duminică, 27 iulie 2014*).

La ginul tonic dinainte de prânz, aflu de la TV că nici tonicul domn Silviu Prigoană nu are avere. Singura lui avere o reprezintă copiii!... Slavă Domnului, e ca şi mine. Mă rog, cu singura deosebire că fiii domnului Prigoană au încă de la naştere în conturi câteva nevinovate milioane de euro. Spre deosebire de fiii mei care n-au conturi. * După-amiază, plimbare la 2 Mai, unde şi facem baie şi plajă. Cu totul întâmplător, mă întâlnesc cu CI, fostul meu coleg de la „Ev. Z.” Îmi vorbeşte de viaţa lui prosperă. Îmi spune într-o doară că a aflat că i-am publicat o pagină de poeme în revistă. Îmi aduce aminte că mi-a trimis volumul său de poezii şi-mi sugerează că n-am scris despre el. Apoi, mă scuză, înainte de-a o face eu: „E adevărat că eu scriu o poezie dificilă, nu prea poţi scrie tu despre ea...” Of, mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne!... * În drumul de întoarcere spre Eforie Sud, ne oprim să cinăm pe o terasă la Venus. Acolo, uit la masă gentuţa cu portmoneul plin cu actele personale, aparatul de fotografiat, pipa şi tutunul dăruit de Nichita la Chişinău şi cu volumul *Timpuri crimordiale* al lui Ioan Moldovan, cu numeroasele mele adnotări pe poeme. Mă întorc de la 25 de kilometri şi recuperez nesperat geanta. Ajuns în cameră, uşurat de emoţii, îmi pun un pahar de ţuică de Argeş cu un cub de gheaţă şi lămâie şi apreciez încă o dată viziunea sumbră, neoexpresionistă în fond, pigmentată cu un straniu vag, şi totul *ca din întâmplare* a lui Moldovan: „Când te întâlneşti ca din întâmplare cu propriul tată/Pe-o terasă de vară/El fiind mort demult/Tu fiind viu demult/El – sătul de odihnă/Tu – sătul de neodihnă/Nu mai poate urma nimic neverosimil/Caz în care faci ce trebuie: mergi într-o doară să asişti/La o nouă lansare a navetei Discovery/Acum foarte bătrână/Instalată între mine şi tine”. * Opt zile fără internet, un record al ultimilor zece ani... (*Luni, 28*).

Penultima zi la marea cea mare şi neagră. Dimineaţă şi după-amiază la aceeaşi plajă extrem sudică din Eforie Sud. Valuri mari pe care o sută de oameni proşti – printre care mă prenumăr - le sar din zece în zece secunde. * O descriere de bătălie din *Sorgul roşu*: „Grenadele au mai explodat o dată violent. Fumul lor se rostogolea pe deasupra, ţărâna se repezea spre cer, iar schijele se aruncau fâşâind ca lăcustele către marginile drumului, în timp ce oamenii veniţi să privească picau seceraţi ca snopii. Mai bine de zece platoşe (soldaţi din regimentul Platoşele de Fier; n.m.) au fost ridicate de pe drum de suflul uriaş, care-a tăiat braţe şi retezat picioare, în timp ce maţe puturoase şi sânge împuţit s-au cernut ca o grindină sau *ca iubirea cea blândă şi frumoasă* peste capetele oamenilor. Bunicul şi-a scos neîndemânatic pistolul, a luat la ţintă căpăţâna celui din A opta, care se ridica şi se cobora pe deasupra celorlalte mii de capete, *a apăsat cu afecţiune pe trăgaci* şi glontele l-a nimerit pe soldat drept între sprâncene, *făcându-i ochii verzi să-i sară blând din orbite* ca larvele pe care le depun moliile...” (sublinierile îmi aparţin). * Nouă zile fără internet. (*Marţi, 29 iulie 2014*).

Baia de adio pe plaja din Eforie Sud – Centru, unde oamenii sunt ca sardelele, lipiţi unii de alţii şi suprapuşi unii peste alţii. În dimineaţă citesc din Ioan M. *trei rânduri de dimineaţă*: „După un cer făcut pentru sfârşitul lumii/vânt tare, frig/în dimineaţa grâului”. * Abia revenit acasă pe caniculă, dau ochii cu Lessie, căţeaua mea cea mândră, încă înainte de a descărca bagajul. „Nu te bucuri că mă revezi?” o întreb. „Nu mai pot să mă bucur, pare a-mi răspunde ea, sugerând o abia schiţată mişcare a cozii. Nimic nu mă mai poate bucura pe lumea asta”. „Eşti mândră?!” „Hm! Ce nu vă înţeleg eu pe voi scribălăii! Cum mai bateţi voi apa-n piuă despre moarte, cum le mai ştiţi voi pe toate ale morţii.... Nu sunt mândră, încerc să fiu senină şi să-ţi arăt cum se moare cu seninătate!...” Şi Lessie a mea se întinde pe gazon, respiră greu vreo treizeci de secunde şi se stinge senină, cu ochii larg deschişi spre mine sau poate spre norul alb de deasupra grădinii. Caut în casă toată băutura şi-o beau într-o (dez)ordine oarecare. Beau şi plâng. (*30*).

(fragmente din volumul *Moartea de după moarte*, în pregătire

Viaţă de alge. Val după val trimit pe plaja de la Tuzla un zdrenţuit covor verde, prevăzut în ţesătură cu scoici, melci de mare, pietre şi pietricele mii. Marea cea mare vălureşte covorul verde pe plajă, îl aşează cu meticulozitate, apoi – cu un alt val uriaş – îl risipeşte ca pe nimic peste trupurile celor doi nudişti care tocmai fac dragoste în apa mării.

Nicolae Turtureanu

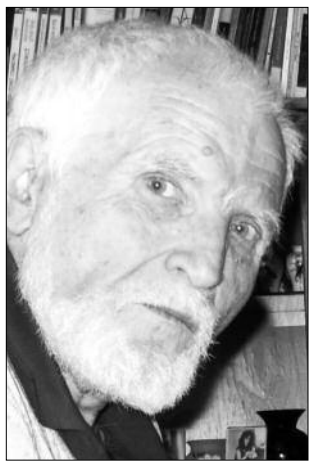

O întâlnire (ratată) cu Mircea Cărtărescu

Mi-a căzut în mână, cu o întârziere de 4 ani, o carte a lui Mircea Cărtărescu, **Frumoasele străine** (*Humanitas*, 2010), despre care citisem câte ceva la vremea apariției. Cred că citisem și-un fragment, în nu mai știu ce revistă, volumul apărând, mai întâi, în foileton. Fragmentul citit de mine atunci se referea la o întâlnire avută de Cărtărescu, la Bacău, cu niște ani în urmă. Din "poveste", ceva mă contrariase, ceva mi se părea cunoscut și nu-mi dădeam seama ce anume. Scrierea fiind în foileton, nu i-am mai dezlegat misterul, din simplul motiv că respectiva publicație nu mi-a mai căzut în mână, așa că am rămas nedumirit, ba am și uitat de toată povestea...

...Pe care am citit-o acum. Povestioara se cheamă **Bacoviană** și m-am repezit mai întâi la ea, deși e așezată în trena **Frumoaselor străine** și atât de savuroaselor "întâmplări cu scriitori", scrise, probabil, la comanda acelei reviste... Dacă, spre exemplu, în **Antrax**, Mircea Cărtărescu ne povestește cum era (și, aproape, spera) să devină victima glorioasă a unui atac (din partea confraților, desigur) cu acea mortală "făină", care a înspăimântat mapamondul, pe la începutul acestui mileniu, iar **Cum am devenit scriitor de duzină** reface, cu lux de amănunte, aventura franceză a autorului, în cadrul programului numit, nu se știe de ce, **Belles Etrangeres/ Frumoasele străine** când, în fapt, din selecționata națională care ne-a reprezentat acolo făceau parte, fără discriminare, nu doar "frumoase scriitoare", ci și scriitori, bărbați adică, despre care numai frumoși, și nici homosexuali, nu se poate spune că sunt, în **Bacoviană**, Mircea cel (aproape) bătrân acum se/ne întoarce la "păcatele tinereților", mai exact, în 1984, când avea 28 de ani și când, dând dovadă de-o inconștiență specifică vârstei (ca și cum ar fi fost un adolescent fascinat de-o femeie fatală) se aventurează – unde credeți? – tocmai până la Bacău! Era ademenit acolo nu de vreo nimfomană, ci de un tip, cam de aceeași vârstă cu el, care frecventa, la Bucale, Cenaclul de Luni, *care scria proză și tot proză scrie până-n ziua de azi, și care se distingea (sau mai bine zis nu se distingea) printr-o înfățișare de învățător de țară și un puternic accent moldovinesc. Cu tipu-ăsta, băiat bun de altfel, numit Ciubotaru, aveam și oarece corespondență, pentru că pe-atunci să primesc o scrisoare în cutia mea ruginită de la parter era o sărbătoare, de la oricine ar fi fost ea.* Deci și de la numitul Ciubotaru. Ei bine, *tipu-ăsta mereu cam șifonat și asudat* îl invită (printr-o scrisoare, desigur) la Casa de Cultură din Bacău, *pentru o lectură de versuri*. Invitația era pentru două zile, i se deconta transportul, i se asigurau, cum se obișnuiește, cazarea și masa. Astfel aveau să înceapă *două dintre cele mai demente zile - și mai ales nopți – din toate câte am trăit vreodată, de altfel singurele pe care le pot numi halucinante fără să greșesc și fără să exagerez.*

Dacă greșește sau exagerează, vom vedea mai la vale. Deocamdată să notăm faptul că, la acea vreme, Mircea Cărtărescu cucerise deja Capitala și, cum mărturisește, visa a da gata și provincia. Îi apăruseră două volume - **Faruri, vitrine, fotografii** și **Poeme de amor** – cu care-și va burduși geamantanul pentru șezătoarea de la Bacău, nu ca să le vândă, doamne ferește!, ci să le dăruiască admiratorilor și, mai ales, admiratoarelor, dintre care una, sfioasă, îi va cere un autograf, iar mai târziu, în pat, se va dovedi a nu fi *atât de sfioasă*... Astea sunt, trebuie să precizez, visurile unui poet care, în momentul când s-a urcat în trenul de Bacău, nu mâncase nimic de 24 de ore, nu întrucât n-ar fi avut ce (deși se sugerează că trăgea din greu mâța de coadă), ci de emoție și de febra pregătirilor pentru triumfala descindere în orașul lui Bacovia...

În tren, cu mațele chiorăind – vor chiorăi încă 24 de ore; dar să nu anticipăm – poetul cu **faruri, vitrine și fotografii** la purtător caută, disperat, vagonul-restaurant, spre a constata (firesc) că așa ceva *nu se există*, încât trebuie a se mulțumi cu o sticlă de bere împuțită, care-i va întoarce stomacul pe dos. De altfel, greața și voma îl vor însoți pe tot parcursul aventurii băcăoane dar, iarăși, să nu anticipăm... În nesfârșitele ore de călătorie, poetul visează cu ochii deschiși mese pantagruelice, deopotrivă cu *succesuri* eclatante, care-i vor pune cu botul pe labe pe toți cârcotașii... Însă, vai, în împuțita, apocaliptica gară băcăuană, nu doar covor roșu și fanfară lipsă, ci și cel care trebuia să-l aștepte! Ce să facă *băiatu' mamii*, abandonat într-o gară pustie, mort de foame "și pârlit îngrozitor" – cum ar zice un poet minor, Topârceanu – , fără nicio lețcaie-n buzunar, încotro s-o apuce? Așa încât se pune pe-așteptat și, miracol!, după vreo trei sferturi de oră, apare *silueta ponosită a lui Ciubotaru și mustața sa de jandarm rural*. (Veți observa că prozatorul-amic a fost coborât, cu delicatețe, de la calitatea de învățător de țară, la cea de jandarm rural...) Și-acum debutează ceea ce, douăzeci de ani mai târziu, aveau să fie recepționate drept *două zile și mai ales nopți halucinante*...

... În ziua și la ora la care Mircea Cărtărescu își începea călătoria spre Bacău, nu mă gândeam câtuși de puțin, nici la el, nici la **orașul lui Bacovia.** N-aveam motive. Asta, până în momentul în care, în biroul meu de la revista "Cronica" și-a făcut intrarea Viorel Savin, fost coleg de facultate, actual (atunci, dar mai ales acum) poet, dramaturg, prozator – stabilit la Bacău. Nu ne mai văzusem de vreo zece ani, așa încât – vă imaginați ce-a urmat... Era sâmbătă, zi scurtă, chiar și la o redacție unde programul de serviciu se dilata sau se contracta, aproape după voie, important fiind ca fiecare "să-și facă treaba" și revista să apară la timp. Cu Viorel "ne-am înfundat", repede, la "Unirea". "Înfundat" e prea mult spus, Viorel fiind la volanul mașinii proprii și personale, așa încât a trebuit să fac doar eu față tuturor "solicitărilor". Și câte n-aveam de povestit fiecare, încercând a umple "un gol istoric", care se căscase între noi, de la terminarea facultății!... L-am ademenit să rămână peste noapte în Iași, dar "n-a ținut figura": și a doua zi trebuia să fie mort-copt în Bacău, avea **acțiune**: întâlnire de cenaclu, - cu cine crezi?, mă chestionă. Cu Mircea Cărtărescu. La vremea aceea nu pronunțam: Mircea Cărtărescu, cu fiorul metafizic care ne străbate astăzi. Dar nici cu ură sau cu invidie. El și generația lui, **generația în blugi**, erau privite/primite cu simpatie, ca niște "lupi tineri", care încercau să se impună **în forță, cu nerușinare**, cum zis-a Ioanid Romanescu, pecetluind un mod răspicat de rostire a poeziei și a poetului, indiferent de timp și loc.

...Depănam tot felul de paradigme și enigme literare, treceam în revistă colegele noastre aflate și ele, cândva, *la vârsta fetelor în floare*, recenzam "băieții" din promoția noastră, care deja aveau, arghezian, *un nume adunat pe-o carte*... Asta până când, după mai multe încercări infructuoase, Viorel a zis: "Gata! Intru-n criză de timp." Și s-a ridicat, nu înainte de a-mi pune întrebarea surpriză: "Nu vii și tu, cu mine, la Bacău?" "La Bacău? Ce să fac eu la Bacău?", m-am minunat . "Mergi cu mine la cenaclu. Te prezint, reciți niște poezii... Îl cunoști pe Mircea Cărtărescu... Ai să vezi ce mișto o să fie..." Deși eram într-o stare suficient de euforică, l-am refuzat categoric: "Nu pot merge. N-am cum s-o anunț pe soția mea, care-i la școală... N-am la mine nicio carte..." Lui Viorel i s-a umbrit fața, a dezamăgire, apoi o nouă idee i-a luminat-o, brusc: "Știi ce? Hai măcar pînă la ieșirea din oraș, nu prea mai știu străzile Iașului... Te-ntorci îndărăt c-un autobuz sau c-un taxi..." N-am stat atunci să mă gândesc că ieșirea din oraș era la fel de simplă ca și intrarea și-am zis: "Bine, hai!", mai ales că ne mai puteam continua, vreun kilometru-doi, sporovăirea. Am trecut de Biblioteca Centrală, de Școala "Petru Poni", tot chitind o stație de autobuz, de unde să mă-ntorc. Nici nu știu cum am ajuns în spațiul gol care se întinde până la "Penicilina" și Valea Lupului... Pe aici, autobuzele circulau rar, dar încă nu-mi făceam probleme. Călătoria începuse să-mi placă, întotdeauna mi-au plăcut "ieșirile", cu căruța (ca s-o luăm ierarhic), cu trenul, cu mașina, cu vaporul, cu avionul, fie cu orice și oriunde. În definitiv, îmi ziceam, pe măsură ce înaintam spre soare-apune, mă pot întoarce de la Podu Iloaie, sau chiar de la Târgu Frumos, eventual cu un tren... Din vorbă-n vorbă și din kilometru-n kilometru, am ajuns la "Trei iazuri", localul așezat la răscruce de drumuri, renumit prin saramura de pește (proaspăt), pe care puteai s-o "stropești" cu vinuri, miraculos, nebotezate... Nu se putea să nu facem un popas... De aici era chiar mai simplu de-ntors, apelam la un "ia-mă, nene!"... Însă, ori n-am găsit, ori nu mi-a plăcut confortul redus care mi se oferea, ori, pur și simplu, nici n-am mai încercat. De fapt, de la un moment dat, Bacăul începea a fi mai aproape decât Iașiul, iar întâlnirea cu Mircea Cărtărescu – tot mai plauzibilă. "În definitiv, de ce nu?" Era o ocazie neașteptată de a cunoaște un "optzecist" bucureștean, că pe cei din Iași îi știam destul de bine. Și ei pe mine.

... Când se îngânau soarele cu luna și pe cerul (bacovian) semnalizau primele stele, m-am trezit, la propriu (că, spre sfârșitul călătoriei de 130 de kilometri, am avut timp să și ațipesc), m-am trezit, așadar, în apartamentul lui Viorel, din nu mai știu care cartier al Bacăului. Doamna sa, volubilă și amabilă, n-a dat semne de uimire că soțul a plecat singur la Iași și s-a întors cu un... însoțitor, care va rămâne la ei peste noapte. După ce i s-a spus cine sunt și ce hram port, imediat s-a improvizat o cină... Dar înainte de a mă înfrupta din bunătăți, primul lucru pe care l-am făcut a fost să dau un telefon acasă. Cu inima strânsă și c-un tot mai acut sentiment de vinovăție. " Sunt la Bacău...", am îngăimat. A urmat o pauză pe fir, o pauză care mi s-a părut o veșnicie. Dulcea mea doamnă "procesa" vestea, care nu putea să n-o mire: "La Bacău? Ce faci la Bacău? Cum ai ajuns acolo?" I-am făcut sinteza zilei, în care cireașa de pe tort era, desigur, întâlnirea cu Mircea Cărtărescu. "Bine, a zis ea, cu o voce de metal topit. Ai grijă de tine."

Numai soție de scriitor să nu fii, sau, dacă te înhami la această corvoadă, trebuie să-ți asumi toate consecințele... Între multele "întâmplări cu scriitori", circula una cu Al. Andrițoiu (fost coleg cu Labiș, la celebra Școală de literatură și de udătură...). Acesta, orădean și redactor-șef la revista "Familia" fiind, locuia, cu propria familie, în București, într-un bloc cu scriitori și ziariști, băieți buni cu toții... "Sandy" – cum îi ziceau amicii – făcea periodic naveta la Oradea, ca să nu-și piardă dexteritățile de șef. Coincidența, sau ce?, lucrase astfel încât lângă "blocul cu scriitori" să fie plasat și-un birt, "Oradea" numit, unde distinșii locatari își înecau amarul... Într-o seară, "Sandy" este trimis de doamna lui să cumpere pâine, de la magazinul din colț. Suficient spre a se întâlni c-un amic,

...la acea vreme, Mircea Cărtărescu cucerise deja Capitala și, cum mărturisește, visa a da gata și provincia. Îi apăruseră două volume - *Faruri, vitrine, fotografii* și *Poeme de amor* – cu care-și va burduși geamantanul pentru șezătoarea de la Bacău, nu ca să le vândă, doamne ferește!, ci să le dăruiască admiratorilor și, mai ales, admiratoarelor, dintre care una, sfioasă, îi va cere un autograf, iar mai târziu, în pat, se va dovedi a nu fi *atât de sfioasă*...

care-l corupe ”la una mică”, la ”Oradea”. Combat ei vreo trei ore și, pe la 11, amicul dă semnalul: ”Gata, plec, trebuie să prind trenul...” ”Da’ unde pleci?” ”La Oradea.” ”Păi, să te conduc”, zice Sandy. Și (ca s-o mai scurtăm) îl conduce la gară, urcă în tren, împreună cu amicul, iar a doua zi dimineața se trezește în Oradea, îmbrăcat la fel de sumar cum plecase și, ciudat, cu o pâine într-o sacoșă... Dezmeticit, îi telefonează soției: ”Sunt la Oradea...” ”La Oradea? Vin imediat să te iau...”, zice doamna, care-i cunoștea ”locația”. ” Nu, dragă, sunt în oraș, în Oradea, nu la bufet...”

În timp ce povesteam una-alta, dar cu o vervă din ce în ce mai diluată, mai estompată, mă-ntrebam în gând: ”Ce caut eu aici?”, fără a-mi putea răspunde. ”Ce-a căutat neamțu-n Bulgaria?” – dar, evident, nici Caragiale nu mă putea dumiri. Cu această dilemă am și adormit, spre miezul nopții, nu înainte de a recepta instrucțiunile lui Viorel pentru a doua zi: ”Noi plecăm de dimineață la slujbă, nu trebuie să te scoli. Îți lăsăm micul dejun, cafeaua... Când ieși, tragi ușa după tine. Pe urmă, iei autobuzul... cutare, care te-aduce pân-la Casa de cultură... Întâlnirea e la ora 11...”

M-am trezit pe la 9, singur într-o casă străină, deși, altminteri, confortabilă. Disconfort îmi producea doar întrebarea, cu care și adormisem: Ce caut eu aici? Micul dejun și cafeaua ”m-au pus pe picioare”, așa încât, pe la zece jumate, ”am tras ușa după mine” (fără s-o iau în spate, ca Tândală), am auzit clicul clempușului în lăcaș, am mai încercat-o, să mă conving că s-a închis, și-am coborât în stradă. Pe stradă, lume puțină, mașini - și mai puține. Trecuseră – constatam – 24 de ore de când plecasem, de-acasă, la redacție, și așteptam, în Bacău, într-o stație, un autobuz... Parcă fusesem teleportat și mă întrebam nu doar: ce caut eu aici?, ci și: dacă eu sunt eu. În această stare confuză, am urcat în primul autobuz care a venit și-am coborât... la gară. Mizerabila gară a Bacăului, din acei ani, nu mi s-a părut chiar așa mizerabilă, cum aveam să aflu, 30 de ani mai târziu, din **Bacoviana** lui Mircea Cărtărescu. Încă din copilărie eram fascinat de trenuri și de gări. Gara (cu etaj!) din Dângenii natali, străjuită de plopi și castani, a fost oaza din care plecam, mai mereu, la școli înalte, cu-o lacrimă-n suflet (dacă nu și pe obraz) și-n care mă-ntorceam ca un însetat care a rătăcit prin deșerturi. Orice gară, pretutindeni, este *pentru doi*, pentru despărțiri și revederi. *Gară luminată și pustie,/Trenurile pleacă pe vecie,/Ieși dintr-un sertar, melancolie...*, recitam atunci, recit și-acum, versurile minunatului (și-aproape uitatului) poet Adrian Maniu. Sau, mai sprințar (și mai potrivit contextului), ca trenul parodic al lui Topârceanu: *Și trenuri vin, și pleacă iară,/Și, plictisită-ntr-un târziu,/Nevasta șefului de gară/A deraiat... c-un macagiu...*

...Dar poți deraia fără a merge cu trenul. Și poți bea alcooluri criminale, cu iluzia că-ți țin de foame. Și poți fi dus, în miez de noapte, de la Bacău la Mărășești, ca să te-nchini la Monumentul Eroilor... Iar mai apoi, dus la dame, fără să ți-o dorești. Și câte și mai câte ți se pot întâmpla, dacă te numești Mircea Cărtărescu, dacă ai 28 de ani, dacă vii de la București la Bacău, dacă ești un mare timid și te lași pe mâna unor cinici scriitorași de provincie...

...De la gară, dimpreună cu prozatorașul Ciubotaru (*cu figură de învățător de țară* sau de *jandarm rural*), *tânărul poet din Capitală, speranța literelor românești* – cum se auto-recomandă, ironic –, o pornește, pe jos, spre centrul orașului. Drum nesfârșit, dar alimentat de speranța (care moare ultima) că, acuși-acuși vor ajunge la o ”Alimentară”, la un restaurant, la o popotă, la o cantină a săracilor, oriunde își va putea ogoi foamea ce, de-acum, îl măcina de 30 de ore. Peste toate, poetul lihnit mai căra și valiza cu cele vreo 40 de volume, pe care urma a le dărui cititorilor. Cărțile, se știe, atârnă greu, dar *jandarmul rural* nu s-a oferit, nu să i-o ducă, dar măcar să ia și el de-o toartă a genții, l-a lăsat să-și care singur, ca un Sisif, povara. În sfârșit (deși suntem abia la începutul calvarului), la orizont apare o firmă ademenitoare, ”Postăvarul”, și *învățătorul de țară, care scrie proză și-acum*, dă azimutul: *Intrăm aici!* Vintrele poetului s-au contractat și s-au destins într-o ultimă (spera el) chiorăială. Dar, vai!, ”Postăvarul” s-a dovedit a fi un birt nenorocit, unde n-aveai cu ce hrăni un șoarece, darmite un om care nu mâncase nimic de 31 de ore. Drept pentru care cei doi s-au pus pe coniace... Ultra-rezistent, Mircea (pe care nu l-a bănuit nimeni, niciodată, c-ar fi un băutor feroce), din moment ce, peste vreo trei ore, își face apariția la *seara de p*oezie, fără să se clătina nu doar el, dar niciun fir de păr din coama-i eminesciană... La recital, câți scriitori în prezidiu (adică 7), tot atâția ascultători în sală. Pe parcurs, doi dintre aceștia pleacă, nesiliți de nimeni, iar alți doi (un băiat și-o fată) sunt dați afară, pentru comportament nepotrivit (se giugiuleau în timpul recitalului...). Scriitorii băcăuani se laudă între ei, de-a dreptul grețos, și-i bârfesc pe marii scriitori din Capitală, la fel de grețos. Cât despre premiații Nobel, de pretutindeni, aceștia, pur și simplu, le provoacă scârbă. (Iar mie, citind toate astea, întrebarea nevinovată: de unde până unde această referire la ”nobelizați”, într-un loc și între niște inși care emanau doar duhori, în timp ce stomăcelul poetului emita muzicale chiorăituri?!) Poetul citește un poem (mai mult ca să acopere răscoala dinlăuntru-i, audibilă când era liniște), dă și-un autograf unei fete *cu coșuri pe obraji și-n bărbie (ce coșuri, adevărate furuncule-n toată regula!*), după care sunt ”măturați” cu toții de femeia de serviciu: venise ora închiderii stabilimentului cultural.

Și-acum începe, cu-adevărat, noaptea *halucinantă. ”Avem o surpriză pentru tine”,* îi șoptește, conspirativ, prozatorul – care *fusese lăudat într-o revistă din Focșani* (trecem, elegant, peste amănuntul că, la vremea aceea, în Focșani nu apărea nicio revistă... Dar ducerea-n derizoriu rămâne.). Se întunecase deja, așa că *gașca nebună* orbecăiește pe niște străzi, pînă ajunge la un ARO străvechi, în care *erau duhori amestecate, de varză stricată, vin oțetit, cârpe acrite și mai ales transpirație umană*. Altfel zis, vehiculul era inuman. Înghesuiți claie peste grămadă, cu un dramaturg la volan, *tăind curbele și fără să apese măcar o dată pe frînă*, ba mai mult, recitând din propriile-i piese, cu capul întors spre ei, ca să audă replicile, *gașca asta veselă* o pornește prin noapte. Poetul, aflat într-o fază avansată de inaniție, credea că merg la vreun motel, dar, după vreo două ore, au coborât – unde credeți? – în fața Mausoleului de la Mărășești, unde are loc o mică, dar purificatoare, baie patriotică. Te-ai fi așteptat ca *eroii neamului* să iasă din morminte, spre a-l vedea pe viitorul mare prozator, dar – nimic, în afara unui ger țeapăn și-a unei irepresibile vome... Drept pentru care cei 7 magnifici noctambuli au pornit-o din nou (călătorului îi șade bine cu drumul), încotro credeți? Spre Moinești. Nu pe urmele lui Tristan Tzara, cum ar fi normal, pentru niște inși hotărâți să-l culturalizeze forțat pe *tânărul poet din Capitală*, ci ale unei dame de consumație. Care s-a dovedit a fi, ea însăși, o atroce consumatoare de poezie, din moment ce, pe masă, erau expuse, gata să-și primească dedicația, cele două cărți ale ”favoritului” serii: **Faruri, vitrine, fotografii** și **Poeme de amor.** Asta era a doua surpriză, adevărat premiu pentru delicatul autor: să rămână, peste noapte, cu ”cititoarea”. Cum era de-așteptat, inclusiv de ”organizatorii” acestei escapade, poetul refuză (*Ne-am gândit noi că tu, băiat cuminte de Bucale, n-o să marșezi la Lilica...*), așa că intră în acțiune planul C: cap-compas Tescani, unde *avea să ne fie și masul*. Spre 5 dimineața, după o noapte bezmetică, ajung la conacul lui Enescu. La un calcul sumar, rezultă că, în acea noapte, *gașca veselă* a parcurs circa 300 de km, cu scopul ascuns de a-l lichida fizic pe cel care, peste veac, ne va desluși **De ce iubim femeile**... Hămesit, viitorul candidat la premiul Nobel înfulecă vreo două kilograme de ciuperci (fără pâine, că nu era), care-i provoacă, în afara unei cumplite indigestii, halucinații erotice. Nu, desigur, cu moinești**eanca** Lili, ci cu Maruca, iubita lui Enescu și patroana așezământului. Maiestuoasă și generoasă (fusese și amanta lui Nae Ionescu, ni se amintește), aceasta coboară din tabloul atârnat pe un perete și i se dăruiește, ”orbitor”... Ca să-și justifice, cumva, ”aventura”, memorialistul din **Bacoviană** punctează faptul că *Maruca, prințesa Cantacuzino, s-a mai arătat și altora noaptea, la Tescani, de-a lungul vremii.”*

Ce întâlnire ratasem, urcându-mă (cu mintea cea de pe urmă) în primul tren care mergea spre Pașcani, ca să ajung, la 24 de ore de la plecare, acasă!...

Spuneam, la-nceput că, citind **Bacoviana** cărtărescană, ceva mă contrariase. Mai întâi, nu se potriveau anotimpul, ziua și ora ”desfășurării acțiunii”. La Cărtărescu, *era ger de crăpau pietrele*, când am fost eu, era caniculă, de se topea asfaltul... La el, ”acțiunea” are loc seara, la mine – dimineața... În fine, după 30 de ani, se mai pot uita unele amănunte (și se pot inventa altele...; eu însumi, mai devreme, l-am ”plasat” pe Viorel Savin la Casa de Cultură, când, de fapt, el era muzeograf). Dar cel mai tare a început să mă preocupe identificarea personajelor și derularea, într-adevăr halucinantă, a itinerarului nocturn. Drept pentru care l-am sunat pe Viorel și-am început, la telefon, demontarea acestei ”piese” (altminteri, măiestru scrisă). A rezultat că: în Bacăul acelor ani nu exista niciun bar ”Postăvarul”; dramaturgul (care-și recita piesele la volan), identificat în persoana unui fost redactor-șef al revistei ”Ateneu”, n-a avut și n-a condus niciodată o mașină, cu atât mai mult un ARO; este exclus ca, invitând pe cineva (oricine), după o lungă călătorie, să nu-i oferi, mai întîi, o masă, și să-l porți, ca pe un martir, o noapte întreagă, pe coclauri; în realitate și în volumul **Bacăul literar** nu există niciun scriitor cu numele Ciubotaru (fără prenume; se sugerează c-ar fi o... ciubotă), dar există un prozator, al cărui nume are inițiala C, care, într-adevăr, frecventa Cenaclul de Luni și care, în ultimii ani, și-a dobândit o recunoaștere și o difuziune națională (între altele, în urmă cu câțiva ani, a primit Marele Premiu pentru roman al ”Ziarului de Iași”) și internațională (după un roman de-al lui se toarnă un film) ce nu puteau a nu stârni mânia și invidia lui Ahil bucureșteanul, astfel încât să-i facă un portret caricatural. De altfel, Mircea însuși își recunoaște, cu iocență, aceste tare, ceea ce nu-l împiedică să-i neantizeze pe toți cei care i-au făcut concurență, i-au ”suflat” vreun premiu, au avut, fie temporar și conjunctural, mai mult succes decât el. Îi repugnă *ranchiunea generală, pe care n-o poți înțelege, tu, care urăști să ai dușmani*, dar pe care, dintr-o pornire masochistă?, și-i provoacă singur. Așa, spre exemplu, în Italia, când tocmai savura primirea unui important premiu, apare o *tipă* care *i-a luat tot caimacul*, toți cei prezenți alergând *să se însorească la zâmbetul ei mai larg decât viața. (...) Îmi mai luase fața, și nu doar mie, apărând tot așa, în ultima clipă, doar ca să sufle premiile, era specialitatea ei încă din adolescență: un nume sonor însoțit de un zâmbet magnific îi asigurase timp de o jumătate de secol cea mai trainică popularitate*. Cin` să fie, cin` să fie? Decât, evident, Ana Blandiana.

(continuare în numărul viitor)

Scriitorii băcăuani se laudă între ei, de-a dreptul grețos, și-i bârfesc pe marii scriitori din Capitală, la fel de grețos. Cât despre premiații Nobel, de pretutindeni, aceștia, pur și simplu, le provoacă scârbă.

Ioan St. Lazăr

Nicolae Oprea – „cronicar întârziat” cu rost...

S-a observat adesea că, în cărţile sale, criticul Nicolae Oprea adoptă criteriul (pe cât de discutabil, pe atât de inerent) al ordonării scriitorilor şi operelor literare în funcţie de particularităţile generaţiei din care fac parte, iar, în acest sens, a manifestat o predilecţie (firească) pentru generaţiile de care este el însuşi legat, cea echinoxistă şi cea postmodernistă, în care s-a personalizat şi mereu se află... acasă (de aici verbul mai alert, mai degajat şi mai fluent!).

Asemeni multor altor colegi echinoxişti, toleraţi, dar nu şi agreaţi de regimul totalitar (o mostră a obtuzităţii şi idiosincrasiei cu care era percepută deschiderea lor în modernitate şi universalitate o întâlnim evocată în *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa, respectiv în vol. II al ediţiei a II-a, 2009, la pag. 149), Nicolae Oprea debutează editorial târziu, în 1993, şi s-ar putea spune, la prima vedere, că întârzierea i-a devenit obsesivă, de vreme ce o regăsim şi în titlul ultimului volum, *Cronicar întârziat – între generaţii* (Bucureşti, Editura Tracus Arte, 2013), antologie a textelor critice publicate succesiv, în ultimii ani, sub genericul rubricii „Cronica întârziată”, în revista „Argeş” şi în altele.

Simptom al contextului istoric defavorabil, întârzierea, frustrantă în planul social-cultural al personalităţii, marcată de marginalizare şi discontinuităţi în evoluţie, a putut părea că are, în compensaţie, şi un efect pozitiv în ce priveşte maturizarea profesională (dar cu ce eforturi de rezistenţă pentru aceasta!?!) – aşa cum s-a dovedit, în cazul lui Nicolae Oprea, de la primul volum, *„Provinciile imaginare* ”, publicat după douăzeci de ani de la debutul revuistic din „Echinox”-ul clujean.

În acest volum, apărut cu puţin înainte de *„Salonul refuzaţilor*” al lui Ioan Holban şi ca reflex al acelui răstimp ingrat, noul autor configura analitic mai multe universuri ficţionale („provincii imaginare”) ale unor autori români postbelici, prozatori şi poeţi, care exprimau în subtext exilul interior faţă de realitatea ante-decembristă bulversantă; el însuşi justifică şi valorizează estetic demersurile artistice ale scriitorilor analizaţi implicând aplicaţia conceptului de „poetică a spaţiului”, în proză – prin *„romanul spaţial*” (apud W. Kayser) – şi în poezie – prin lirica *„de atmosferă*” sau *„de ambient*”, ceea ce, în privinţa sa, a însemnat depăşirea exerciţiului constant de cronicar literar şi înscrierea între criticii literari cu metodă şi substanţă, semnificativi pentru orizontul nou deschis literelor româneşti după ’89.

De altfel, în acei ani ai schimbării crugului politic şi social-cultural, Nicolae Oprea s-a aflat în primele rânduri ale reformatorilor vieţii literare, fondator şi chiar conducător al revistei şi editurii „Calende” (serie nouă), din răstimpul cărora s-a reliefat seria de răspunsuri (din partea a 20 de scriitori) la ancheta declanşată, împreună cu poetul Călin Vlasie, pe tema *Literatura română postbelică între impostură şi adevăr*, serie publicată împreună în volum peste cca zece ani (Piteşti, Ed. „Paralela 45”, 2000); adevărat „simpozion”, a fost o confirmare în timp a noilor perspective şi orientări care „au despărţit apele de uscat”, respectiv literatura postdecembristă, liberă, de cea anterioară, încorsetată ideologic.

Tot ce va face, în continuare, în cariera universitară, şi ce va scrie în profilul ales, acela de critic şi istoric literar, de eseist „pertinent şi echilibrat” (Constantin Hârlav), va exprima fidel şi substanţial acel spirit nou, înţelegându-l ca pe împlinirea dezideratelor estetice ale tinereţii, ale generaţiei sale echinoxiste şi postmoderniste, în care s-a format, promovând dezvoltarea culturală prin corelaţiile fondului autohton organic cu universalitatea, în plan sincronic şi diacronic.

O teză de doctorat în care, cu un ton „perfect echilibrat, salubru” (Gheorghe Grigurcu) l-a reliefat pe *Alexandru Macedonski între romantism şi simbolism* (Cluj-Napoca, Ed. „Dacia”, 1999), îi marchează dimensiunea de istoric literar, exercitată parţial în ediţii critice ale unor opere de Iraclie Porumbescu (1978), Miron Cordun (1998), Dumitru Ţepeneag (1999) şi, ulterior, Petru Mihai Gorcea (2005), dimensiune care, după opinia unor comentatori (Andrei Simuţ, de pildă), se desprinde de aceea de critic literar, evoluând pe un drum propriu; opinie îndreptăţită doar pe jumătate, fiindcă „lecţia” lui G. Călinescu privind conjuncţia, într-un singur autor, a istoricului literar cu criticul literar şi invers, este urmată consecvent de către Nicolae Oprea atât în cronicile literare (inclusiv, cele „întârziate”), cât şi în studiile monografice *Ion D. Sârbu şi timpul romanului* (Piteşti, Ed. „Paralela 45”, 2000) şi *Vasile Voiculescu* (Braşov, Ed. „Aula”, 2006).

Criticul literar, impus cu aplomb de volumul „Provinciile imaginare” va continua, ca un exerciţiu specific, principial şi constant, să scrie cronici literare şi eseuri, dar îşi va cristaliza preocupările şi în volume personale de certă ţinută intelectuală. *Opera şi autorul* (2001), într-un demers modern, dinspre operă spre autor, şi *Timpul lecturii* (2002), într-o organizare pe criteriul generaţiilor literare (generaţia războiului, generaţia ’60 ş.a.), antologhează, într-un set de propuneri pentru recepţia estetică, texte literare (îndeosebi cronici) selectate din bogata sa experienţă critică, marcată acum de alt fel de dificultăţi decât cele dinainte.

A scrie cronică literară în perioada postdecembristă, în condiţiile unei supraabundenţe de tipărituri şi a unei libertăţi creative ce debordează la tot pasul „regulile artei” (P. Bourdieu), înseamnă a trăi într-o nesfârşită „criză a receptării”, într-un reflex al interminabilei tranziţii istorice în care se află azi societatea românească; în această criză, în care s-a produs „deprecierea cronicii literare, datorită invaziei de diletantism”, cronicarul – afirma cel în cauză, în prefaţa sa la volumul *Timpul lecturii* – „înfruntă cu dificultate entropia apariţiilor editoriale în contextul confuziei valorilor”. Îşi asumă, însă, funcţia selectivă şi modelatoare a demersului propriu, devenit adesea şi eseu, ca în *„Nopţile de insomnie. Opţiuni livreşti”* (Piteşti, Ed. „Paralela 45”, 2005).

S-a observat adesea că, în cărţile sale, criticul Nicolae Oprea adoptă criteriul (pe cât de discutabil, pe atât de inerent) al ordonării scriitorilor şi operelor literare în funcţie de particularităţile generaţiei din care fac parte, iar, în acest sens, a manifestat o predilecţie (firească) pentru generaţiile de care este el însuşi legat, cea echinoxistă şi cea postmodernistă, în care s-a personalizat şi mereu se află... acasă (de aici verbul mai alert, mai degajat şi mai fluent!). Ceea ce nu înseamnă, însă, că, profesional, pentru alte generaţii literare ar fi mai puţin... coeziv...; dimpotrivă, pentru acestea şi-a focalizat preocupările şi asupra unor exponenţi (aleşi în mod personal), dedicându-le volume speciale: pentru interfaţa dintre romantism şi simbolism – Al. Macedonski („scos de sub incidenţele umorale” – cf. Gheorghe Grigurcu), pentru generaţia interbelică – Vasile Voiculescu, pentru generaţia războiului – Ion D. Sârbu. Aceasta, în timp ce, pentru generaţia sa, a preferat analiza în bloc – cf. *Literatura Echinoxului*, partea întâi (Cluj-Napoca, Ed. „Dacia”, 2003) –, cu 35 de portrete individuale, (în ordinea cronologică a echipelor redacţionale din primii cinci-şase ani ai existenţei grupării şi revistei), la acestea, după un „epilog provizoriu”, adăugând şi portretele literare ale celor trei asistenţi „catalizatori”: Ion Pop, Marian Papahagi şi Ion Vartic.

Acelaşi criteriu diacronic al generaţiilor – timpul şi generaţia sunt concepte producătoare şi ordonatoare în gândirea şi practica lui Nicolae Oprea, ele implicând şi concretizări ale lovinescienei „mutaţii a valorilor estetice” – se regăseşte şi în cel mai recent volum, în care criticul se defineşte drept *„cronicar întârziat – între generaţii”* –, plasându-se într-o proprie ipostază inter- ori supra-temporală, datorită căreia, chiar stăruind în timpul unei generaţii sau al alteia, îşi asigură o perspectivă cât se poate de obiectivă, echilibrată. De altfel, această calitate, asociată cu concizia stilului, i-a fost remarcată încă în legătură cu primul său volum: „Lipsit de orice urmă de retorism, refuzându-şi tonalitatea inflamantă şi, dimpotrivă, asumându-şi observaţia neutră, nu mai puţin personală, însă, Nicolae Oprea ştie să distribuie accentele asupra nuanţelor operelor pe care le radiografiază – îl caracterizează Iulian Boldea. Miza pe care o presupun paginile sale critice – continuă acelaşi coleg echinoxist – e cumpănirea justă între conceptul critic, manevrat cu atenţie, rafinat până la deplina sa funcţionalitate şi imaginea ilustratoare, exemplul apt să convingă asupra îndreptăţirii demonstraţiei”.

Caracterizare pertinentă, care acoperă perfect şi formula critică din acest ultim volum semnat de Nicolae Oprea, care-şi plasează „obiectivul de luat vederi” „între” trei generaţii de autori: „şaizecişti, optzecişti şi nouăzecişti” (în timp ce şaptezeciştii beneficiază de seria de volume sub titlul *Literatura Echinoxului*); acestor generaţii („diferenţiate tacit”), autorul le adaugă o secţiune aparte, „Pro Memoria”, dedicată evocării unor scriitori preţuiţi, dar trecuţi în „lumea umbrelor”, fără a-şi mai putea continua destinul literar. Aşezaţi, cu puţine excepţii, în ordinea cronologică a vârstei, cei 36 de scriitori antologaţi (şi încă alţii) din cele trei generaţii i-au solicitat, în decursul timpului şi îndeosebi în anii *„Cronici întârziate”*, o deosebită mobilitate a spiritului şi metodei, pentru a recepta analitic cronotopul fiecărei generaţii şi particularizările lui concrete în operele poeţilor şi prozatorilor, ale criticilor şi istoricilor literari respectivi. De aceea, stilul său sobru şi concis, riguros şi coerent, „bine temperat” este, de la prima vedere, asemeni suprafeţei râurilor line care-şi ascund tumultul de adâncime.

„Suprafaţa” aceasta, în aparenţă, lină, are, însă, valuri „încreţite”, care-i desfăşoară un relief – al literaturii contemporane – pe cât de variat, pe atât de interesant. Astfel, după un prim „calup” de cronici dedicate criticilor-seniori afirmaţi din anii ’60 (Eugen Simion, Livius Ciocârlie, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici), urmează, într-o ordine valorică aleatorie şi într-o poziţionare mozaicală (de pildă, un poet lângă un prozator, sau lângă un critic ori istoric literar), facilitând posibilitatea receptării optime, prin „diferenţa specifică”, individualităţi creatoare diverse (prezentate în prealabil şi confirmate prin noile opere analizate), respectiv: poeţii Ion Pop, Ana Blandiana, Adam Puslojić, Gheorghe Izbăşescu, Mircea Bârsilă, Cassian Maria Spiridon, Gabriel Chifu, Anton Jurebie, Aurel Pantea, Petruţ Pârvescu, George Vulturescu, Nicoleta Popa, prozatorii Gabriela Adameşteanu, Cornel Nistea, Constantin Stan, Ion D. Sârbu, Ioan Groşan, Varujan Vosganian, Radu Aldulescu, Bogdan Suceavă, alţi critici literari, precum şi editori, memorialişti, un dramaturg (Radu Stanca); la aceştia, se adaugă cronici privind „Poeţi-doctori în ipostaze critice” (bemolizaţi de Al. Cistelecan într-o carte privind *„viziuni*-le lor *critice”*), „Direcţia culturală a echinoxismului” (relevată în cartea lui Traian Vedinaş, *Echinoxismul*, din 2006), precum şi „Cercul literar de la Sibiu/Cluj – deschiderea spre

europeism şi universalitate" (după titlul cărţii din 2009 a lui Dan Damaschin).

Cu asemenea florilegiu de istorie literară, este evident că formula ultimului volum semnat de Nicolae Oprea este aceea de *panopticum* (întâlnită şi în volumele *„Provinciile imaginare"*, *„Timpul lecturii"* şi *„Literatura Echinoxului"*), iar prin amploarea spaţio-temporală de cuprindere vizează configurarea unei panorame a literaturii române moderne şi contemporane – ca aspiraţie subiacentă, inerentă criticului şi istoricului literar-cronicar.

„Relieful" literar invocat devine cu atât mai atractiv în cadrul analizei la nivelul *micro* al realizărilor individuale comentate de autorul nostru; acesta, fără să caute obstinat, găseşte, nu o dată, sintagme inspirate pentru a caracteriza un scriitor şi trăsătura lui reprezentativă, *recte*: *Criticul conchistador* (Eugen Negrici), *Viaţa ascunsă şi provizorie* (Gabriela Adameşteanu), *Poetul fără vârstă* (Gheorghe Izbăşescu), *Călătoria retrogresivă* (Gabriel Chifu), *Pe zidurile edificiului poetic septentrional* (George Vulturescu), şi, din secţiunea „Pro Memoria", *Formatorul (şi modelatorul) din umbră* – pentru echinoxişti (Mircea Zaciu) – un *sui generis* panegiric, *„Poetul literei T"* (Ion Vădan) şi *„Cartea (poetul) care-mi lipseşte"* (text în care Nicolae Oprea îşi părăseşte întrucâtva obişnuita sobrietate, mărturisindu-şi, îndurerat, preţuirea pentru prietenul dispărut, Iustin Panţa, şi cartea lui postumă, *Cealaltă obişnuinţă*...)

Încă de la primul text, lectorul cronicilor lui Nicolae Oprea constată o structură specială a acestuia, care se deosebeşte radical de aceea a textelor lui Nicolae Manolescu, reperul cel mai proeminent din literatura noastră de azi. El nu porneşte niciodată de la o anume impresie legată de un scriitor sau de cartea lui, impresie urmărită în adâncime ca firul unei cusături pentru a percepe din interior (şi din parte!) întregul personalităţii sau operei, deopotrivă cu valorificarea în planul estetic, ca şi în cel afectiv, în umoarea căruia se produce, de fapt, tot demersul recepţiei. De regulă, cronica lui Nicolae Oprea începe cu o prezentare a devenirii autorului, dar nu prin biografism, ci prin prisma logicii care leagă între ele diferitele lui opere anterioare, ca secvenţe ale unui drum personal, pentru ca, apoi, să se cantoneze la noutatea editorială, printr-o analiză tematică şi structurală, desfăşurată la nuanţă şi menită să releve, nu doar semnificaţia inedită, ci şi, cu un termen uzitat de Eugen Negrici (dinspre Ernst Cassirer), „figura spiritului creator" a scriitorului comentat. Astfel, cronica literară se interferează cu portretul literar, precum şi cu fişa de dicţionar, rămânând, totuşi, în formula sa tipologică, prin accentul (funcţional) pe analiza operei noi şi spiritul „de întâmplare" propriu acestei specii critice. Evitând a fi „ieşit" din „mantaua" lui G. Călinescu, Nicolae Oprea „întâmpină" lectorul cu un text sobru, care evoluează lent şi bine organizat, autorul „răcindu-şi" sau „temperându-şi" pe traseu, impresia/reacţia afectivă iniţială faţă de cartea nou apărută, altoind-o, totuşi, discret, în constructul raţional al analizei.

Atenţia acordată structurii ideatice, dar şi amănuntului semnificativ, rigoarea şi coerenţa analizei, minuţia acesteia pentru demonstraţia ideii valorizante, devoţiunea faţă de „obiectul" cercetării, dusă până la susţinerea observaţiilor proprii cu citate (foarte bine selectate!) din chiar opera acestuia, prezenţa auctorială densă, dar non-emfatică sunt o parte din atributele care conferă cronicii lui Nicolae Oprea o configuraţie persuasivă şi rezistentă. Prin aceasta, criticul se integrează şcolii clujene de critică şi istorie literară, inspirată din orizontul culturii germane, mai ales; totodată, în baza unei experienţe de patruzeci de ani de activitate în profil, el poate fi considerat cu îndreptăţire unul dintre cronicarii exponenţiali, dacă nu chiar cel mai dedicat acestei specii critice, din perioada echinoxistă şi postmodernistă a acestei şcoli. (Lăsăm, însă, pentru un studiu demonstraţia acestei premise).

Exemplele ce se cuvin aduse în continuare pentru a percepe metoda şi stilul criticului sunt la tot pasul, dar, pentru spaţiul, şi scopul nostru, ar fi de optat măcar pentru acele texte care ne dau satisfacţii deosebite. Aşa este, de pildă, cronica privitoare la *Eseuri*-le *critice* ale lui Livius Ciocârlie, în care, după o suită de citate privind diferenţa dintre poetica romantică şi cea modernă, alese „pentru a evidenţia dicţiunea ideilor şi definirea impecabilă, dar nu fastidioasă, a termenilor discursului" universitarului timişorean, Nicolae Oprea relevă: «Nu „forţa de aliniere a argumentelor la o teză prestabilită" este remarcabilă la Livius Ciocârlie, cum s-a afirmat, ci dexteritatea recitirii unor scrieri cunoscute, dintr-o perspectivă modernă. El *repune textul în stare de funcţionare* printr-o lectură necomplexată şi plurală – „una fără preferinţe şi neierarhizată" – care nu-şi propune neapărat să tragă concluzii asupra textului.» (p.17-18). Într-un asemenea fragment noi credem că Nicolae Oprea, reuşind să perceapă din interior demersul criticului-senior, s-a cunoscut ca într-o oglindă pe sine însuşi, s-a „citit" şi s-a exprimat implicit, cu aceeaşi discreţie şi profunzime, ca şi cu motivaţia eludării sintezei. Spirit analitic prin excelenţă, lui Nicolae Oprea, ca şi lui Livius Ciocârlie, îi este suficientă raţiunea cu care depistează spiritul creator al autorului şi mecanismul interior al textului, „repunerea" acestuia „în stare de funcţionare" prin adiţionarea şi corelarea elementelor constitutive, care, după analiză, „merg" din nou de la sine, autenticitate pe care o concluzie ar stânjeni-o; în acest fel, înţelegem mai bine că lipsa exerciţiului sintezei în cronica lui Nicolae Oprea nu este un minus (cum au crezut unii), ci are un rost: acela de a releva pulsaţia vie a autorului şi a cărţii sale cercetate.

Un rost principal conferă Nicolae Oprea exerciţiului său critic curent: „Continuu să cred în funcţionalitatea şi determinarea fragmentului – a cronicii literare – în realizarea operei de sinteză" – precizează în prefaţa proprie. Cu alte cuvinte: „dincolo de ipocrizie, orice critic literar convins de amploarea şi funcţionalitatea demersului său aspiră, tacit sau mărturisit, să conceapă o Istorie (nu neapărat polemică) a literaturii române. Fragmentele critice (articole, cronici, eseuri etc) reprezintă piese din angrenajul istoriei literare şi trepte de evoluţie spre realizarea sintezei". Ca atare, în cazul nostru, fiecare cronică literară este câte o „cărămidă la temelia Istoriei virtuale, deocamdată, a literaturii române", iar cronicarul „se aseamănă cu un constructor care etajează meticulos blocuri masive", în care sunt compactate nenumărate „cărămizi" prealabile.

Cu această intenţionalitate, acum mărturisită, şi în virtutea unui obiectiv de sinteză major, se explică oportun frecventa cultivare de către Nicolae Oprea a cronicii literare, în pofida dificultăţilor iscate de la o epocă la alta, precum şi configurarea ei într-o formulă cât mai consistentă şi pertinentă, interferându-se cu fişa de dicţionar şi cu portretul literar/"figura spiritului creator". Tocmai pentru a-i asigura un conţinut substanţial şi o tonalitate echilibrată, criticul, instituind o stare de criză între timpul interior şi cel exterior, a practicat şi „cronica întârziată", iar întârzierea a devenit, de data aceasta, un factor benefic. (O dovedesc, între altele şi, selectate după gustul nostru propriu, excelentele pagini despre criticii seniori, despre poeţii Ion Pop, Ana Blandiana, Gheorghe Izbăşescu, Mircea Bârsilă, Gabriel Chifu, Petruţ Pârvescu, George Vulturescu, prozatorii Constantin Stan, Ion D. Sârbu, Ioan Groşan, Varujan Vosganian, Radu Aldulescu, despre criticii Al. Cistelecan, Constantin Hârlav, ca şi despre scriitorii subsemnaţi rubricii „Pro Memoria").

Integrându-se unei serii de critici care, de la Eugen Simion şi Nicolae Manolescu la Petru Poantă şi Traian Vedinaş, au făcut din cronica şi portretul literar autentice secvenţe ale unor virtuale istorii literare personale (Nicolae Manolescu a realizat-o deja, instituind astfel şi o „listă" canonică personală), Nicolae Oprea, care, în recentul volum, adoptă şi criteriul cronologic al generaţiilor, îşi alcătuieşte treptat propria istorie critică şi propriul canon în literatura română contemporană.

Încă de la primul text, lectorul cronicilor lui Nicolae Oprea constată o structură specială a acestuia, care se deosebeşte radical de aceea a textelor lui Nicolae Manolescu, reperul cel mai proeminent din literatura noastră de azi.

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI ONEŞTI,
BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „RADU ROSETTI" ORGANIZEAZĂ

Concursul naţional de proză scurtă „RADU ROSETTI" - ediţia a XVI-a 2014

Concursul este organizat pe trei grupe de vârstă: 10-15 ani, 16-20 de ani, 21-35 de ani.

Categoria de vârstă va fi specificată la începutul lucrării.

Condiţii de participare:

* 1-2 lucrări care să nu depăşească 10 p. (text dactilografiat / tehnoredactat) şi care să nu fi fost premiate la alte ediţii ale Concursului naţional de proză scurtă „Radu Rosetti";

* lucrările vor fi semnate cu un motto şi vor fi însoţite de un plic care va purta acelaşi motto şi categoria de vârstă în care vor fi înscrise datele personale ale concurentului: numele şi prenumele autorului, data naşterii, adresa completă, numărul de telefon şi profesia (*plic care va fi deschis după jurizare*);

* în paralel, lucrarea în format electronic, având specificate acelaşi motto şi categoria de vârstă, va fi expediată pe adresa: *bibli_on@yahoo.com* ca ataşament tehnoredactat în programul Microsoft Word şi salvat în format *.doc* (nu docx), cu font Times New Roman, mărime 12, marginile paginii setate la 2 cm, aliniere justify. Mesajul va avea ca subiect „pentru concursul de proza *Radu Rosetti*". Organizatorii garantează anonimatul expeditorului;

* participă tineri care nu au debutat editorial în proză, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor sau ASPRO (Asociaţia Scriitorilor Profesionişti din România).

Lucrările (schiţe şi povestiri) vor fi expediate pe adresa: Biblioteca Municipală ,,Radu Rosetti", Bulevardul Oituz nr. 13 A, Cod poştal 601077, Oneşti, Jud. Bacău

Data limită de primire a lucrărilor: 1 octombrie 2014. Premierea va avea loc în data de 30 octombrie 2014. Pentru laureaţii concursului cu domiciliul în alte localităţi, premiile vor fi expediate prin poştă.

Relaţii la telefon: 0234/324099, tel./fax 0234/312202.

OBSERVAŢII: Versurile, fragmentele de teatru sau eseurile filozofice, istorice, lingvistice etc. nu vor intra în concurs.

Lucrările scrise de mână, precum şi cele care nu respectă prezentul regulament, nu vor fi luate în considerare.

Radu Cange

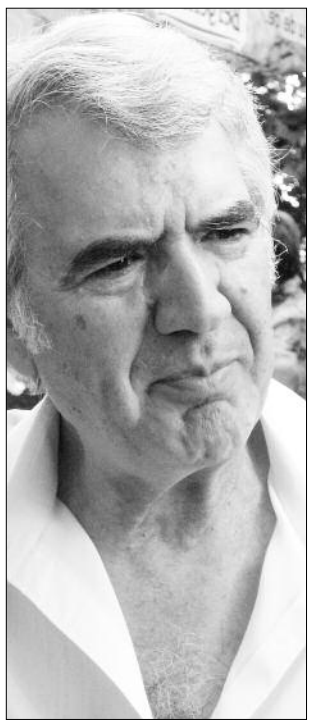

Cum intru în sonet, intru-ntr-o casă

Frumos orânduită și curată,

Podelele le are de mătasă,

Pereții văruiți la mare artă.

Perdeaua de acolo este trasă,

Afară-i o grădină minunată,

Iar iedera îți pare că-i o plasă

De-un mare meșter bine aranjată.

Moto:

Vă dăruiesc
armonica de iluzii,
o puteți călca
în picioare,
ea tot va cânta.

Înotătorul

Zi după zi, se-nșiră tot regatul
Clipelor părăsite din clepsidră,
Doar eu mă mai târăsc încet, - omidă
Ce pipăie papucul, slova, patul.

Dar fiecăruia îi este datul
S-ajungă la o vârstă, cu obidă;
Păstrez, într-o minusculă absidă
Și frumusețea vieții și păcatul.

Rigoarea e un ritual tenace
Ce-i dobândită-n ani și după har,
E, poate, băutura din pahar
Ce spune mult, dar mai ales când tace.

E truda unei vieți, un fluviu, totul,
Ce-o stăpânești, prin valuri, cu înotul.

Bardul

M-a-mbrățișat, cu-o nespusă tandrețe,
Nea Tudor George, când i-am scris sonetul.
Sărbătorea un an de bătrânețe,
Și îi găsisem forma epitetul.

Eram și eu un ucenic bătrân,
Admirator al marelui poet
Și devenisem, de curând, stăpân
Pe forma lui, pe forma de sonet.

Dar mă gândeam să spun... ce mă gândeam?...
Despre-acest bard - boemul în vreo Troie,
Când auzeam, mereu îl auzeam,
Că s-a intitulat, păgând: AHOE!

Și să îl prind în plasă, între ațe,
I-am aruncat sonetu' ăla-n brațe.

Scarabeul

Îmi fug ideile, ca niște iele
Și versurile suple le urmează.
Când te trezești, rămâne doar o rază
A scarabeului, urcat pe schele.

Îmi amintesc când, gâgă, pe podele,
În patru labe mă târam - o loază
Și am găsit inelul - o topază
Pierdut de buna, printre toate cele.

Cu amintirea am rămas, căci buna,
Plecată printre stele și fiori,
- Cred că și-acum, acolo, udă flori
Și mai vorbește, uneori cu luna -,

Mi l-a ascuns atunci și nu-l găsesc
Decât aici, unde vi-l povestesc.

Ești tu, acum

Scrii un sonet în fiecare zi,
Ba, și mai multe, poate chiar vreo două,
E și o formă de-a te amăgi,
Că timpul stă sau că are să plouă.

Te-ascunzi de timp dar când se va trezi,
Te-o potopi pe umăr, una-două,
Cu un noian de ani, în plină zi,
De timpul stă sau chiar are să plouă.

Și poți să spui, în clipele deșarte,
Ce le-ai agonisit în acest spațiu,
Că nu vei fi Seneca sau Horațiu,
Nici vreun Villon cu versuri deșănțate.

Ești tu, acum, bătrânul ucenic,
Ce-ar vrea să facă totul din nimic.

Că doar așa

Nu mi-au plăcut urâtele nicicum,
Sunt slab de înger, repede mă sperii,
Dar mai ales că-s multe, sunt puzderii;
Dar o frumoasă, mâine, orișicum.

De m-aș preface-n clipa asta scrum,
- V-am spus că-s slab, că repede mă sperii -,
Nu le-aș iubi nici ziua,-n faptul serii;
Mai bine fug zălud, îmi văd de drum.

De ce să-mi scutur baiera puterii
Și sârgul să mi-l pierd în văi adânci
Sau să mă pomenesc cu niște prunci
Nevinovați și împotriva vrerii.

Dar cu-o frumoasă, mâine, orișicând,
Că doar așa trec zilele, zburând.

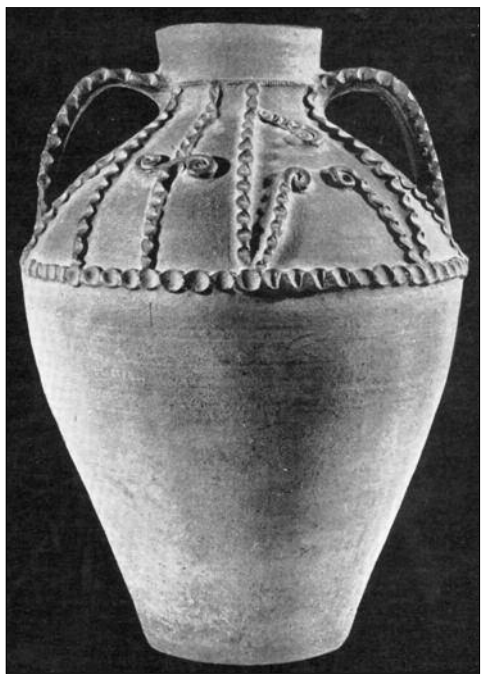

Tabloul

Cum intru în sonet, intru-ntr-o casă
Frumos orânduită și curată,
Podelele le are de mătasă,
Pereții văruiți la mare artă.

Perdeaua de acolo este trasă,
Afară-i o grădină minunată,
Iar iedera îți pare că-i o plasă
De-un mare meșter bine aranjată.

M-așez pe scaun, pare că e nou;
Pe un perete-n ramă-stil, cu dalii,
Bunicu-i serios, într-un tablou,
Ier pieptu-i are șapte-opt medalii.

Aș vrea să plec de-aici, să mai rămân?...
Când, dintr-o dată, m-am trezit bătrân.

Neliniștea

Stam în spital și-mi așteptam cuțitul,
Așa cum își așteaptă, uneori,
Mândrele-ntărâtate-n seri, iubitul,
Când le cuprind năstrușnicii fiori.

Dar nu de dragoste țineam clipitul
Genelor obosite, până-n zori,
Mi-era că o să moară ciripitul
Vieții, cum se-ntâmpla de-atâtea ori.

Că vream să mai trăiesc măcar o cazană,
- Dar sănătos să fiu și-nverșunat -,
Mi-era, cum să vă spun, de-o biată razană,
De-un dor ce se simțea nemângâiat.
Visam să mă scufund, cu toată firea,
În dragoste, să-i simt nemărginirea.

Convoiul

Așa-i când mori, te-apucă o sfârșeală,
De crezi că pică inima din tine.
Privirea rătăcită, - aproape goală,
Parcă s-ar face, iute, de rușine.

Plecați sunt ochii, ca de o greșeală,
Ce-ai săvârșit-o-atunci - și nu e bine;
De ai trăit n-a fost mare scofală
Și știi și tu - și știe orișicine.

E prea târziu... și limba-ngaimă scuze,
Și-ncepi să te răcești, nu faci pe mortul.
Ai mai putut deschide-acele buze
Care-au șoptit: Să îmi aduceți ortul.

Convoiul se pornește, ca un gâde,
C-un ochi parcă ar plânge, altul râde.

Primăvară

Pe bulevarde și în tot orașul,
Adolescente înfioară cerul,
Doar eu și Amor,- pe vecii poznașul,
Mai bănuim, în parte, adevărul.

E-atâta tinerețe, voioșie
C-ai vrea să fii și tu, acum, ca ele;
Dar tu ești unul, poate dintr-o mie,
Care-și suprimă visele rebele.

Ele purifică, încă o dată,
Această veșnicie pe pământ,
Și cred că mi-a rămas o nestemată
De tinerețe. Și o simt. O cânt.

Atât de proaspete-s, nu știu ce vor;
Tresaltă tinerețea-n sânii lor.

Resemnare

Trăiești de la o pensie la alta,
Prin geam nu se străvede vreo lumină,
S-a dus și tinerețea opalină;
Dar amândouă strălucesc în balta

În care ai clocit o viață-ntreagă,
Doar gânduri negre și visări deșarte;
Și ai avut de amândouă parte.
Nu este greu, acum, să se-nțeleagă.

Iar din străfund, te-ntreabă oarecine:
Ai vrea să pleci spre nesfârșiri solare,
Să scapi de tot, de orice „te răsfață”?

Și-i zici că inspirația nu vine,
Că toate sunt când dulci și când amare;
De unde vrei, bătrâne, altă viață?

Intrarea

Singurătatea ți-a ajuns la gât,
Nu-i nimeni să-ți mai spună-o vorbă bună,
Nu-i nimeni, iar norocul te amână,
Ți s-a făcut, aici, demult urât.

Și cărțile, pe drumul lor bătut,
În litera suavă și străbună,
Îți cântă pe aceeași veche strună,
O temă care nu te-a abătut,

Din drumul tău încet și timorat.
Te bate gândul ultimului val;
Trudești pe literă, ca un hamal
Care-și câștigă pâinea, neîncetat.

Dar nu e totul de visezi și crezi,
În Templu intri, dacă-ngenunchiezi.